

ŚIST

Świętokrzyski Instytut
Samorządu Terytorialnego

Działalność gospodarcza a forma prawna organizacji pozarządowej

2022

**KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO**

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Studiów i Szkoleń na Obszarze Obywatelskim

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności –
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich
na lata 2018–2030 PROO

Rządowy Program
Rozwoju Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030
PROO

Zgodnie z art. 3 Ustawy o prawie przedsiębiorców działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły.

Zgodnie z tą ustawą prawie przedsiębiorców prowadzenie działalności gospodarczej musi mieć charakter ciągły (musi odbywać się w sposób „ciągły”, co oznacza, że musi być prowadzona w sposób stały, powtarzalny – zorganizowany) i zarobkowy (musi przynosić zysk).

W przypadku rozpatrywania działalności gospodarczej organizacje pozarządowe są jednak w bardziej specyficznej sytuacji niż to wynika z opisanych zapisów ustawy o prawie przedsiębiorców. Aby wyjaśnić, czym jest działalność gospodarcza w przypadku organizacji pozarządowych należy odwołać się do ustawy o działalności pożytku publicznego.

Ustawa o działalności pożytku publicznego określa sytuacje powodujące, że odpłatna działalność pożytku publicznego prowadzona przez organizację pozarządową staje się działalnością gospodarczą.

Działalność odpłatna pożytku publicznego staje się działalnością gospodarczą (wymagającą rejestracji), jeżeli pobierane przez organizację wynagrodzenie (opłata) jest wyższe od tego, jakie wynika z kosztów tej działalności lub jeżeli przeciętne wynagrodzenie osoby fizycznej zatrudnionej przy działalności odpłatnej, za okres ostatnich 3 miesięcy, przekroczy 3-krotność przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłoszonego przez prezesa GUS za rok.

Opisane zasady, wynikające z prowadzenia przez organizacje odpłatnych działań statutowych kwalifikowanych jako działalność pożytku publicznego, powodują, że obowiązuje je ostrzejsza niż inne podmioty definicja działalności gospodarczej. W skrócie można ją zawrzeć w stwierdzeniu, że jeśli organizacja pobiera opłaty za prowadzone działania to, jeśli nie spełnia ona definicji odpłatnej działalności pożytku publicznego, czyli przekracza koszty i wynagrodzenie jest wyższe niż dopuszczalny limit, to jest to działalność gospodarcza. Wyjątek od tej zasady może nastąpić jedynie w sytuacji wyłączenia ustawowego danego rodzaju działalności z działalności gospodarczej. Dzieje się tak w przypadku działalności polegającej na prowadzeniu szkoły (wyłączenie z ustawy o systemie oświaty).

Stowarzyszenie

Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą, według ogólnych zasad określonych w odrębnych przepisach. Dochód z działalności gospodarczej stowarzyszenia służy realizacji celów statutowych i nie może być przeznaczony do podziału między jego członków.” (art. 34 ustawy Prawo o stowarzyszeniach).

Działalność gospodarcza jest jedynie działalnością uboczną, służącą pozyskiwaniu środków finansowych na prowadzenie działalności statutowej. A więc zysk nie może być dzielony np. między członków stowarzyszenia. Działalność gospodarcza nie może dominować nad działalnością statutową. Jest to podstawowa zasada, o której muszą pamiętać wszystkie organizacje.

Podejmowana przez stowarzyszenie działalność gospodarcza jest prowadzona na ogólnych zasadach regulujących prowadzenie działalności gospodarczej i nie zmienia tego fakt, że dochód z niej może być przeznaczony tylko na realizację celów statutowych (wyrok WSA w Krakowie z 29 maja 2015 r., sygn. akt III SA/Kr 513/14, a także wyrok SN z 22 października 2003 r., sygn. akt II CK 161/02).

Aby mieć możliwość prowadzenia działalności gospodarczej konieczne jest zarejestrowanie się organizacji w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym. Z chwilą dokonania wpisu (rejestracji) organizacja staje się przedsiębiorcą.

Analizując możliwość prowadzenia przez stowarzyszenie działalności gospodarczej, trzeba pamiętać o kilku istotnych kwestiach.

Po pierwsze, nie ma znaczenia fakt przekazania środków z działalności gospodarczej na cele statutowe. Oznacza to, że fakt przeznaczenia dochodu z działalności gospodarczej na działalność statutową nie zmienia charakteru działalności gospodarczej. Nadal działalność ta pozostaje gospodarczą.

Stowarzyszenie powinno zadbać o środki na swoją działalność statutową. W wielu orzeczeniach sądowych znajdziemy stanowisko, zgodnie z którym stowarzyszenie powinno „zabezpieczyć” źródła swoich dochodów m.in. w celu możliwości sfinansowania udziału

w procedurach sądowych i administracyjnych. Może się zdarzyć, że sąd odmówi stowarzyszeniu np. prawa pomocy, ponieważ nie przewidziało ono w statucie odpowiednich zapisów dotyczących źródła finansowania kosztów swojej działalności, do których przecież mogą należeć także koszty procesowe i sądowe.

Stowarzyszenie samo powinno zadbać o pozyskanie środków np. w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Jego działalność powinna być prowadzona przede wszystkim na bazie posiadanego majątku.

Fundacja

Fundacja jest podmiotem działającym na podstawie przepisów prawa i postanowień statutu. Jak czytamy w art. 5 uof, fundator, ustalając statut fundacji, określa:

- jej nazwę, siedzibę i majątek,
- cele, zasady, formy i zakres działalności fundacji,
- skład i organizację zarządu, sposób powoływania oraz obowiązki i uprawnienia tego organu i jego członków.

Prowadzenie działalności gospodarczej wymaga zapisu w statucie fundacji. Co istotne, statut może zawierać również inne postanowienia, w szczególności dotyczące prowadzenia przez fundację działalności gospodarczej, warunków jej połączenia z inną fundacją, zmiany celu lub statutu, a także przewidywać tworzenie obok zarządu innych organów fundacji.

Z art. 5 ust. 1 uof wynika, że statut „może” przewidywać możliwość prowadzenia działalności gospodarczej, jednak należałoby stwierdzić, że zapis taki powinien obowiązkowo znaleźć się w statucie. Jest to bowiem najważniejszy akt ustrojowy fundacji określający zasady realizowania przez nią działalności statutowej, do której została powołana. Potwierdza to art. 11 uof, zgodnie z którym podjęcie przez fundację działalności gospodarczej nieprzewidzianej w statucie wymaga uprzedniej zmiany statutu. Natomiast zmiana statutu wymaga zgłoszenia do KRS. Co więcej, fundacja może prowadzić działalność gospodarczą tylko w zakresie wskazanym w swoim statucie.

Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą w rozmiarach służących realizacji jej celów określonych w statucie. Jeżeli fundacja ma prowadzić działalność gospodarczą, wartość środków majątkowych fundacji przeznaczonych na działalność gospodarczą nie może być mniejsza niż 1.000 zł. Jeśli zaś fundator przewiduje prowadzenie działalności gospodarczej przez fundację od chwili jej ustanowienia, wówczas w oświadczeniu o ustanowieniu fundacji nie ma obowiązku określenia wartości środków majątkowych przeznaczonych do prowadzenia tej działalności (*postanowienie SN z 9 kwietnia 2003 r., sygn. akt I CKN 281/01*).

W praktyce może się jednak okazać, że działalność gospodarcza jest jedną z metod realizowania celów statutowych organizacji. Niektóre z nich powinny rozważyć wprowadzenie takiego zapisu w statucie. Tak będzie często w przypadku fundacji prowadzących działalność statutową w zakresie np. oświaty, ochrony zdrowia, działań na rzecz osób niepełnosprawnych lub wykluczonych społecznie.

Aby mieć możliwość prowadzenia działalności gospodarczej konieczne jest zarejestrowanie się organizacji w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym. Z chwilą dokonania wpisu (rejestracji) organizacja staje się przedsiębiorcą.

Organizacja Pożytku Publicznego

Organizacją pozarządową może być podmiot, który:

- nie jest jednostką sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy o finansach publicznych,
- nie działa w celu osiągnięcia zysku.

Działalność pożytku publicznego nie jest, co do zasady, działalnością gospodarczą, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Może ona być prowadzona jako działalność nieodpłatna lub jako działalność odpłatna.

Działalnością nieodpłatną jest działalność prowadzona w sferze zadań publicznych określonych w art. 4 udpp, za które nie pobierają one wynagrodzenia.

Działalnością odpłatną pożytku publicznego jest natomiast:

- działalność w sferze zadań publicznych, za które pobierają one wynagrodzenie,
- sprzedaż towarów lub usług wytworzonych lub świadczonych przez osoby bezpośrednio korzystające z działalności pożytku publicznego (w szczególności w zakresie rehabilitacji oraz przystosowania do pracy zawodowej osób niepełnosprawnych oraz reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym).

Co istotne, to przychód, a nie dochód z działalności odpłatnej pożytku publicznego powinien służyć wyłącznie prowadzeniu działalności pożytku publicznego. Jak wiadomo, dochód stanowi nadwyżkę przychodów nad kosztami. Jest to więc pojęcie właściwe bardziej działalności zarobkowej niż statutowej, czyli wybitnie niezarobkowej. Dlatego odpowiedniejszym i właściwszym punktem odniesienia w tym przypadku powinien być przychód jako ogół środków z danego źródła.

Prowadząc odpłatną działalność pożytku publicznego, organizacje muszą pamiętać, że w określonych okolicznościach będzie ona uznana za działalność gospodarczą. Mówi o tym art. 9 udpp, wskazując, że spełnienie jednego z dwóch wskazanych w nim warunków spowoduje zmianę tej kwalifikacji.

Dość istotną kwestią jest to, że nie można prowadzić odpłatnej działalności pożytku publicznego i działalności gospodarczej w odniesieniu do tego samego przedmiotu działalności. W związku z tym zakazem w statucie powinien znaleźć się zapis mówiący, że zakres prowadzonej działalności gospodarczej nie będzie pokrywał się z zakresem działalności odpłatnej.

Aby rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej:

1. Konieczna jest uchwała władz organizacji uprawnionych w statucie do tego, by podjąć decyzję o podjęciu działalności gospodarczej. Czasem konieczna jest zmiana statutu.
2. W statucie fundacji, stowarzyszenia musi znajdować się zapis o prowadzeniu działalności gospodarczej i musi być określony przedmiot działalności gospodarczej.

3. W przypadku fundacji, która zamierza prowadzić działalność gospodarczą, dodatkowym warunkiem jest przeznaczenie na tę działalność minimum 1000 zł. W przypadku nowopowstającej fundacji środki te są zabezpieczane przez fundatora w ramach funduszu założycielskiego (określana jest w akcie notarialnym wartość majątku przeznaczona na realizację celów fundacji i odrębnie część wydzielona na działalność gospodarczą). W przypadku działającej fundacji środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej są wygoszparowywane z majątku fundacji (np. z darowizny przekazanej fundacji). Warto pamiętać, że nie zmienia się wartości funduszu założycielskiego.
4. Organizacja musi być wpisana do rejestru przedsiębiorców w KRS. Z chwilą dokonania wpisu (rejestracji) organizacja staje się przedsiębiorcą.

Działalność gospodarcza to dla organizacji pozarządowych jedna z form pozyskiwania środków na działania. Organizacje pozarządowe mogą zarabiać pieniądze (o ile zarejestrują działalność gospodarczą) pod warunkiem, że zyski będą przeznaczone na działalność statutową (a więc na realizację celów dla których powstała organizacja, zapisanych w jej statucie). W tym sensie działalność gospodarcza nie może dominować nad działalnością statutową organizacji, a jedynie służyć pozyskaniu środków na realizację misji (celów statutowych).